

Techniky literárněvědné práce

Obecná metodologie –
Techniky literárněvědné práce
doprovodná část přednášky

Obsah

- volba metody/metod
- využití relevantního textu
- nalezení problému
- stanovení cílů
- stanovení hypotéz
- praktické rady

Volba metodologického přístupu

Každý z „čistých“ metodologických přístupů má své přednosti, ale i nedostatky. Zpravidla tedy budeme v disertační práci volit vhodný mix přístupů. Vodítkem nám může být:

- pečlivé vyhodnocení metodologických postupů a jejich potenciálních přínosů pro naše konkrétní téma
- soustava cílů práce
- materiál, který máme k dispozici
- zkušenosti ze závěrečných prací
- doporučení školitele.

Dedukce nebo indukce?

Deduktivní přístup („shora dolů“) volíme zpravidla při aplikaci teoretických poznatků na zpracovávaný konkrétní materiál. Vhodný je např. při:

- při subsumování teoretických poznatků a hledání kritérií, jež použijeme v dalším postupu
- hodnocení materiálu z několika kategoriálních zorných úhlů
- zjišťování, nakolik zkoumaný materiál odpovídá teorii, nakolik „vyhovuje kritériím“.

Dedukce nebo indukce?

Induktivní přístup („zdola nahoru“) volíme zpravidla při detailní práci s textovým materiálem, když potřebujeme formulovat zákonitosti platné právě pro daný textový materiál, tedy:

- při detailní analýze daného textu jako specifického fenoménu
- při práci s materiálem v případě, že se nechceme nechat ovlivnit předchozími teoretickými postuláty
- tam, kde se setkáváme s materiálem vymykajícím se nám známým teoretickým poznatkům
- při ověřování platnosti/aplikovatelnosti teoretických postulátů.

Volba textu

Volíme vždy **validní** texty:

- text „poslední ruky“, poslední autorizovaná varianta díla
- akademická vydání např. v sebraných spisech atp.
- vydání v renomovaných vydavatelstvích
- saháme po textu v originálním jazyce, i dobré překlady jsou vždy „jen“ překlad
- opatrní jsme u textů dostupných v internetovém prostředí – ne vždy se lze na dané znění spolehnout.

Definujeme „problém“

Při stanovení zaměření práce se snažíme přesně pojmenovat, co bude práce obsahovat. Vhodné je hledat „problém“, tedy něco, co má být „řešeno“, „pojmenováno“, co není „jednoznačné“, co budeme v práci nalézat:

- pomůže nám to stanovit dílčí cíle pro práci
- vytvoří to podmínky pro hledání vhodného postupu
- pomůže nám to zvolit vhodné metody práce
- orientuje nás to na vhodnou sekundární literaturu
- spoluvytváří to zaměřenou/záměrnou pozornost.

Stanovení dílčích cílů

Cíl = myšlením předjímaný výsledek naší činnosti:

- jasně pojmenovává, co v dané etapě práce hodláme dělat při řešení „problému“, dosahování celkového cíle
- pomáhá nám zvolit vhodnou metodu práce
- cíle spoluvytvářejí strukturu práce (důležitá je proto jejich následnost)
- říká, kdy bude daná etapa splněna, pomůže nám kontrolovat postup naší práce
- dotváří naši zaměřenou/záměrnou pozornost
- ideální formulace: infinitiv dokonavého slovesa.

Formulace hypotéz

Hypotéza je předpoklad, který má být potvrzen nebo vyvrácen. Hypotézy jsou tedy těsně propojeny s cíli – potvrzení nebo vyvrácení konkrétní hypotézy může být jedním z cílů. Hypotézy formulujeme jako potenciální zjištění, jako předpokládanou možnou „pravdu“.

Hypotézy

- pomáhají stanovit cíle
- pro důkaz/vyvrácení vyžadují vhodnou metodu práce
- spoluvytvářejí záměrnou pozornost
- orientují nás na argumenty, jež slouží k posouzení pravdivosti hypotézy
- vedou nás k materiálu a práci s ním
- zdůrazňují nutnost pojmenovat závěry
- ověření hypotézy může vést k prověření dosavadních závěrů jiných badatelů a k případnému argumentovanému (ne)souhlasu s nimi, může dokonce ověřovat platnost některých metodologických postupů.

Záměrná/zaměřená pozornost

Při čtení rozsáhlejšího textu nám vždy něco unikne. Pokud jsme formulovali hypotézy a cíle, je naše pozornost zaměřena na ty signály textu, které s našimi cíli či hypotézami souvisejí. Pomáhá nám to koncentrovat se na priority, které v práci sledujeme.

Pozor: Přílišná koncentrace jen a jenom na naše priority nám může uškodit – můžeme „nevidět“ něco, co v textu objektivně je, ale my jsme na to nezaměřili pozornost.

Několik praktických rad

- spoléhejte na svůj rozum, ale konzultujte se školitelem
- pokud si poznamenáváte/konspektujete zdroje, čiňte tak vždy s přesným bibliografickým údajem
- svá tvrzení dokládejte argumenty
- i svá vlastní tvrzení raději ověřujte
- rozpracované texty vždy zálohujte

Závěrečná práce z předmětu Obecná metodologie

- pokyny naleznete v sekci Učební materiály
- zašlete na mailové adresy obou vyučujících

Děkuji za pozornost...